

ÁGH ISTVÁN A Hetek költői együtt és életműükben

Kíváncsi lennék, a hallgatóságból hányan tudják, mi is volt egyáltalán a Hetek, és miért éppen én beszélek most a Hetekről? Az ötlet az antológiájuk utószavának egyik mondata miatt jutott eszembe, mely szerint „Vannak, akik még őriznek emlékképet a hatvanas évekből [a Hetekről], az irodalomtörténet azonban már szinte elfelejtette, vagy el sem fogadta az elnevezést”. Az *ének megmarad* antológia, ez az 1985-ben, együttlétünk kései bizonyítékának szánt könyv, már anyagi valóságában is, mintha megfelelné a vélekedésnek, a miskolci megyei könyvtár sokszorosításában megjelent kiadvány piros fedele megfakult az évek alatt, lapjai kipotyognak, mintha széledni akarnának. De hát akkor mivégre állok itt harminc évvel később magunkról, a Hetekről beszélni, ha úgy léteztünk, mintha nem is lettünk volna? Vagy mégis voltunk, és egy kiselőadásban megemlíthető ez a költőcsoport még a konferencia témája miatt. Megkerestem a rólunk olvasható szócikkeket, a velünk készített interjúkat, s látom, hogy nem felejtik el beleírni a Heteket és megkérdezni véleményünket a Hetekről. Van kritikus, akinek a szó ma is márkanév jelent. Az 1975-ben záruló Spenóiban Kiss Ferenc is így jegyezte bennünket, és határozott választ ad sok későbbi tétováságra: „Rokonságuk és közelségük nem külsőleges szervezeti tömörülésben mutatkozott meg, hanem belső és lényegibb módon, a művészi törekvés, esztétikai eszmény, a valóság-eszmény, a világkép övezetében.” A második, a 2001-es antológia, a *Más ég, más föld* utószavában Jánosi Zoltán korrigálta a félreértéseket s értékelt a Hetek szerepét, megjelölve helyüket a magyar irodalomban, ahogy azt már a rendszerváltozás után szabadon tehetné. „A Hetek egyik legfontosabb irodalomtörténeti szerepe az volt, hogy a hatvanas évek közepétől, mintegy hidat képezve Nagy Lászlóék és Nagy Gáspárék nemzedéke között, gondolati és esztétikai módszereikkel erős szemléleti és poétikai inspirációkat gyakoroltak a társadalomkritikai vonal kiszélesítésére, fölgerjesztésére. [...] A Hetek költő-

csoportja egy hatalomnak alárendelt közösségi költészet szellemi korlátait szétfeszítve egyszerre példázta [...] egy európai gondolatkörre nyíló és egy nemzeti elkötelezettségű közéleti költői magatartás folyamatosságát és aktuális funkcióit.”

A korabeli „volt-e?”, és „ha volt, akkor mi volt?”-féle bizonytalankodást meg lehet érteni, már abban is, ki mit tart irodalomtörténeti mértéknek, ki mit tart nemzedéknek egyáltalán. Mikor 1979-ben, Lezsák Sándor közreműködésével meglátogattuk Illyés Gyulát Lakitelek felől (jellemző, hogy ezt is egy kívülről kellett megszerveznie az alföldi irodalmi est után), azzal fogadott bennünket: az utolsó írónemzedék a népi írók. Bár igazat kellett adni a költőnek a népi írók mozgalmának jelentőségét illetően, ám utánuk azért mégiscsak voltak nemzedékek. Indulásunk idején szóba került még a Nyugat ötödik nemzedéke is. Új nemzedéket akart a hatalom az ellenforradalomnak nevezett ötvenhatos forradalom után a *Tűztánc* antológia kommunista szerzőiből. S én azt gondolom, a *Tűztánc* sikertelensége miatt, már-már annak ellenére támogattak egy teljesen más, tehetségesebb, a magyar költészet hagyományaihoz jobban ragaszkodó társaságot, akiket megismerhettek a hatvanas évek közepén kiadott verseskötetektől.

Az Új Írás 1961-ben a fiatal írók lapjának is indult. A három szerkesztő: Illés Lajos, Váci Mihály és Pándi Pál, már a nevükből is tudható, három irányzatot képviselt. A Hetek kezdetéből Váci Mihályt kell említenem, mert plebejus népi igazságkeresése, szókimondása rokonságot talált először Serfőző Simonban, aki már az első évfolyamban egy felfedezettnek kijáró, megkülönböztetett módon jelent meg, 19 évesen. S mint a repertórium mutatja, akik Heteknek nevezettünk, mint az Új Írásban hamar otthonra talált költők jelentünk meg Váci sugallatára és Farkas László szerkesztése alatt. Innen vezetett az út Serfőző Simon és Kabdebó Lóránt lapjához, a miskolci Napjainkhoz, ahhoz a megállapodáshoz, mikor az akkoriban megjelent harminc verseskötetből kiválasztották a hetet, könyveik megjelenési sorrendje szerint Buda Ferencet, Ágh Istvánt, Ratkó Józsefet, Bella Istvánt, Raffai Saroltát, Serfőző Simont és Kalász Lászlót. Bár mások csoportosítottak, neveztek el bennünket, már azelőtt is barátok voltunk hasonló sorsunk és verseink rokonsága miatt, hát örültünk ennek a szándéknak. Abbéli megítélésünket, hogy kik vagy mik is voltunk így heten, leginkább az befolyásolta, hogy nem viselkedtünk nemzedék gyanánt, nem szerveztük magun-

A következő két előadás a Tokaji Íróklub idején, *Eltitlva és elfelejtve* című konferenciáján hangzott el

kat, nem léptünk fel egymás nevében bizonyos fórumokon. Lassan ez a kifogás érvként hangzott ellenünk. A mi első-második kötetünk előbb megjelent, előbb megküzdöttünk külön-külön a megjelenésért, mint hogy együtt említettek volna. Az Új Írás 1967. áprilisi száma úgymond „rakétaként kilötte” a Heteket. S ez az együttállás, az együtt emlegetés, szereplés a második-harmadik kötetünkkel be is fejeződött, mintha mentorainkon múlt volna. Mert Váci meghalt, s azt mondták, Kabdebót látványosan megtagadtuk. Mi sem tiltakoztunk az ígéretesből érett költővé nyilvánításunk ellen, mikor már egyéniségünk más-más utat talált magának, vagyis a megkezdett úton bontakozott ki.

Helyzetünket politikai indítékok is előidéztek, éreztük, hogy az akkori hatalom várakozással fogadott bennünket: van kritikus, aki a reformgondolat megjelenésével hozza ezt összefüggésbe. Adták a József Attila-díjakat sorban, Serfőző kivételével, aki csak a rendszerváltozás után kapott, mert nagyon szem előtt volt a miskolci pártbizottságnak. Ugyanakkor, mint ahogy mára kiderült, Ratkó 1969-es kitüntetése idején már két megye besúgóinak célszemélye volt, hogy Serfőzőre, a versrovat-vezetőre ráállítottak két-három miskolci költőt, irodalmárt, hogy minden író-olvasó találkozónkon ott volt a besúgó is. Rájöttek, hogy mi az igazságérzetünkkel nem a belülről jobbítók közé tartozunk, mint például Váci Mihály vagy Simon István. Nem lehetett az ország, a vidék sérelmeit a hatalom oldaláról működési zavarnak fölfogni. Erősebb volt annál a kételkedésünk, hisz akkor terelték kolhozba a parasztságot, földönfutóvá tették a falut, s a Vöröshadsereg megint ötvenhat leverésére fordította emlékeinket Csehszlovákia megtámadása idején, úgy is, hogy megszállásra kényszerítette a magyar hadsereget. Mi voltunk azok, akik az ötvenes éveket fiatalon éltük át. Vagy a kiürített parasztudvaron, a világból kizárt, körülszántott tanyán, vagy hadiárván, vagy

lelencként, egyikünk véresen állt föl a sortűz halottai közül, másikat ötvenhatos versei miatt ítélték börtönre. Raffai Sarolta volt az, aki testben és lélekben átélhette az ellenkezőjét: hova emelték és alázták a hiszékenysége miatt? Váci ezt a rá váró katarzist nem érthette már meg. A személyes sérelmek közösségivé váltak, a közösségi sérelmek megrázták a személyiséget, s ha valaki ilyenkor tollat fog s nem az igazat írja

meg, akkor elsősorban az írást árulja el.

Elfordult tőlünk a hatalom, ha már nem sikerült manipulálni bennünket. Az irodalom intézői pedig, látván, hogy nem teljesítjük várakozásukat, lemondtak rólunk. Teóriáikhoz ragaszkodva nem vették észre, hogy szellemi-művészi rokonságban, barátságban voltunk és maradtunk, megszervezve és kvázi megszüntetve is, mert mindegyikünk létezésének a magyar valóság, a nemzetért mozduló akarat, a költői hagyomány az éltető forrása. Hasonlóan a magukat megszervező Kilencek összetartozásához. Vagyis, ha az együvé tartozást nem másodlagos szempontból, hanem a művek alapján tartanánk számon, akkor tizenöt-húsz, közvetlenül a háború előtt és alatt született költő alkotná, és alkot is az irodalomtörténetben egy jellegzetes nemzedéket. Ám a pálya további szakaszain a Hetekre hullott előítéletek következményeit is el kellett viselnünk. Mint ahogy a kommunista hatalom csoportunkat igyekezett elhallgatni, ha nem is sikerült elhallgattatni. A jelenlegi művészeti trend kánonjában pedig a nevünk szóra sem érdemes, mi az, hogy Hetek vagy Kilencek? De mi az, hogy magyar irodalom, ha nem felel meg a globalista nemzetközi divatnak? Bár a jelenlegi általános semmibevétel cáfolata is alig hallható, hajlamos vagyok akkora önbizalomra, hogy kimondjam: mi is ott vagyunk a magyar irodalom igazi közösségében a műveinkkel, mely az önmagukból élő és fölélő divatok sivataga fölött az alkotószellem, a történelmi érzület, az anyanyelv utolsó reménye marad.

*Honfoglalási emlékmű
(Nagyatád, 1996–97, festett fa, fém)*